

I. WSTĘP

Musztra jest jednym z elementów zbiórek harcerskich. Właściwie stosowana ma istotne znaczenie w harcerskim wychowaniu. Musztra usprawnia działania organizacyjne, stanowi oprawę uroczystości harcerskich. Zwiększa bezpieczeństwo i porządek, wprowadza dyscyplinę. Musztra jest tylko jednym z wielu środków używanych w Harcerstwie w kształtowaniu charakteru; zdecydowanie nie jest sama w sobie celem. W programie każdej zbiórki harcerskiej powinno znaleźć się miejsce na kilka minut musztry. Podkreśla ona podświadomie zasadę że tylko jeden – upoważniony – wydaje rozkaz, że tylko jeden jest odpowiedzialny. Harcerz uczy się zasad musztry przez wykonanie, ale przepisy muszą być zrozumiane i poprawnie stosowane przez prowadzącego. Chcąc wyrobić sprawną postawę zastępu czy drużyny, pamiętaj Drogi Druhu, że musztra nie uczy zaradności, a jest wstępem do samodyscypliny. Musztrę stosujemy jako czynnik pomocniczy i to z umiarem: poważnie, ale po przyjacielsku. Musztra nie powinna zabić radości i pogody zbiórki harcerskiej.

II. ZASADY OGÓLNE

1. Musztra - to ćwiczenia harcerskie, które uczą, jak przyjmować postawę zasadniczą i swobodną, oddawać honory, formować szyki oraz zachowywać się w szyku i poza nim.

Rozróżnia się musztrę indywidualną i zespołową:

- **Musztra indywidualna** przygotowuje harcerza do wystąpień oraz do działania w zespole.
- **Musztra zespołowa** przygotowuje jednostki harcerskie do wystąpień oraz działania w szyku.

2. Jednostki harcerskie występują i działają w odpowiednim szyku.

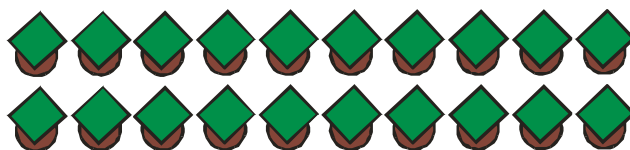
- **Szyk** - jest to określone regulaminem ustawienie harcerek, zastępów, drużyn, w celu wykonania wspólnych czynności.

Podstawowe szyki:

- **Szereg** - to szyk, w którym harcerze stoją obok siebie w odstępie równym szerokości dłoni (mierzoną na wysokość łokci), frontem w jednym kierunku, w linii prostej.

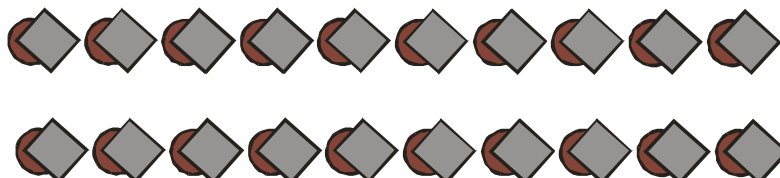
- **Dwuszereg** - to szyk, w którym dwa szeregi harcerzy stoją jeden za drugim, frontem w jednym kierunku, w odległości równej półtorej długości wyciągniętej ręki z wyprostowanymi palcami (około 1,2 m). Harcerze drugiego szeregu kryją swoich poprzedników. Dwuszereg jest pełny, jeżeli harcerza lewoskrzydłowego pierwszego szeregu kryje harcerz drugiego szeregu; niepełny - jeżeli nie kryje. W razie potrzeby do wykonania określonych zadań można formować również inne szyki, np. trójszereg itp.

- **Rząd** – to szyk, w którym harcerze stojąc frontem w jednym kierunku ustawieni są jeden za drugim, w odległości jednego kroku

- **Kolumna** - to szyk, w którym harcerze - stojąc frontem w jednym kierunku, jeden za drugim, w odległości jednego kroku - tworzą rząd (kolumnę pojedynczą) lub dwa i więcej rzędów (kolumnę dwójkową, trójkową itp.) ustawionych w odstępach równych szerokości dłoni. Głębokość kolumny pieszej nie może być mniejsza niż jej szerokość.

3. Harcerz w stosunku do innych harcerzy może być przełożonym lub podwładnym, starszym lub młodszym:

- **Przełożony** - harcerz (instruktor), który na podstawie postanowień przepisów organizacyjnych lub decyzji przełożonych wyższych szczebli odpowiada za czynności służbowe innych harcerzy (instruktorów).
- Ma on prawo do:
  - wydawania rozkazów lub poleceń innym harcerzom,
  - kierowania służbą i działalnością podległych mu harcerzy.
- **Podwładny** - harcerz (instruktor) podporządkowany przełożonemu. Podwładny powinien mieć tylko jednego bezpośredniego przełożonego.
- **Starszy** - harcerz (instruktor), który ma wyższy stopień harcerski (instruktorski).
- **młodszy** – harcerz , (instruktor) który ma niższy stopień harcerski (instruktorski).

4. Wyrażenie woli przełożonego następuje w formie rozkazu lub komendy :

- **Rozkaz** - jest to decyzja przełożonego przekazana do wykonania ustnie, na piśmie lub ustalonym znakiem. Jedną z form rozkazu jest komenda.
- **Komenda** - to krótki rozkaz - podany słownie - do natychmiastowego wykonania, a gdy dotyczy grupy harcerzy lub jednostki - również jednolitego i jednoczesnego.

5. Komenda :

- składa się z zapowiedzi i hasła
- jest kilka komend zawierających tylko hasło, np.: „**BACZNOŚĆ**”, „**SPOCZNIJ**”.
- Zapowiedź komendy podaje się wyraźnie, głosem donośnym, przeciągając ostatnią zgłoskę. Hasło komendy (wydrukowane w regulaminie dużymi literami) podaje się po krótkiej przerwie, głośno, wyraźnie, krótko i dobitnie. Przykłady:
  - ✓ “**W lewooo – ZWROT**”
  - ✓ “**Kolejnooo – ODLICZ**”
  - ✓ “**Na wprooost – MARSZ**”
- Na zapowiedź komendy przyjmuje się postawę zasadniczą, po hasle wykonuje polecenie.
- W celu rozpoczęcia zajęć z musztry lub przejmując dowodzenie musztrą należy pierwszą wydaną komendę poprzedzić zapowiedzią “**Na moją komendę ....**”.
- Aby przerwać niewłaściwie wykonywaną czynność, powrócić do poprzedniego położenia oraz umożliwić poprawne jej wykonanie, podaje się komendę „**WRÓĆ**”.

III MUSZTRA INDYWIDUALNA

1.Postawa zasadnicza - to pozycja przyjmowana przez harcerzy do wykonania nakazanych czynności lub do wystąpień służbowych. W postawie zasadniczej harcerz stoi nieruchomo. Ciężar ciała spoczywa równomiernie na obu stopach. Pięty są złączone, stopy zaś rozwarłe na szerokość środkowej części podeszwy buta. Nogi w kolanach wyprostowane, mięśnie nóg lekko naprężone. Tułów wyprostowany. Brzuch lekko wciągnięty, ramiona cofnięte do tyłu - na jednakowej wysokości i równoległe do linii frontu. Ręce opuszczone i wyprostowane w łokciach. Palce zwarte i wyprostowane; palec środkowy ułożony wzdłuż szwu spodni. Głowa podniesiona, wzrok skierowany na wprost, usta zamknięte.

Harcerz przyjmuje postawę zasadniczą na komendę „**BACZNOŚĆ**” oraz bez tej komendy w następujących przypadkach:

- na zapowiedź komendy nie poprzedzonej komendą „**BACZNOŚĆ**”, (jako członek jednostki harcerskiej przy jej wywołaniu np. „*Drużyna w prawo zwrot*”
- po wykonaniu komendy „**ZBIÓRKA**” i podczas :
- wydawania lub przyjmowania rozkazów;
- składania meldunku i przedstawiania się;
- oddawania honorów w miejscu;
- podawania komend w miejscu.

2.Postawa swobodna - to pozycja umożliwiająca harcerzowi częściowy odpoczynek podczas wykonywania regulaminowych czynności. Przyjmuje się ją na komendę „**SPOCZNIJ**” oraz samoczynnie w sytuacjach określonych w regulaminach, np. po odliczeniu. Na komendę „**SPOCZNIJ**” harcerz energicznie wysuwa lewą nogę w lewo w skos na odległość równą połowie długości stopy. Ciężar ciała spoczywa na prawej nodze. Ręce opuszczone swobodnie, palce ułożone dowolnie. Harcerz ma swobodę ruchów, lecz nie wolno mu rozmawiać w szyku. W razie potrzeby poprawia umundurowanie i oporządzenie, a także równanie i krycie. Jeżeli przez dłuższy czas pozostaje w postawie swobodnej, może zmienić położenie nóg w ten sposób, że cofa lewą do prawej , a następnie wysuwa prawą i odwrotnie.

3.Salutowanie – to gest odznaczający oddawanie honorów, lub powitanie, pozdrowienie. Oddawanie honorów i odpowiadanie na nie jest miłym, tradycyjnym obyczajem harcerskim. Jest zewnętrzną oznaką dyscypliny harcerskiej, szacunku dla przełożonych i kolegów. Jest to wyraz dobrego, harcerskiego wychowania. Harcerze oddają sobie honory w różnych sytuacjach : w nakryciu i bez nakrycia głowy.

Salutowanie w rogatywce - harcerz salutuje w postawie zasadniczej. Z chwilą zbliżenia się przełożonego na trzy kroki zwraca głowę w jego stronę („frontuje”) i podnosi szybkim ruchem do daszka rogatywki prawą rękę tak ułożoną, aby przedramię i dłoń oraz złączone palce - wskazujący i środkowy - tworzyły linię prostą; przy czym pozostałe palce są zgięte i przytrzymywane kciukiem, a wierzch dłoni skierowany jest do salutującego łokieć zaś skierowany w dół i na prawo w skos. Wystającą część palca środkowego przykłada - od strony palca wskazującego - do brzegu daszka rogatywki nad kątem prawego oka

bez nakrycia głowy - Salutuje się tylko w nakryciu głowy harcerz, który jest bez rogatywki przyjmuje postawę zasadniczą, „frontuje” i wykonuje energiczny skłon głowy.

- Harcerz przyjmujący honory ma obowiązek odpowiedzieć na nie.
- Harcerze pełniący służbę wartowniczą salutują instruktorom wchodzącym i wychodzącym z obozu
- Podwładni oraz młodsi stopniem harcerskim oddają honory pierwsi, a harcerze równi stopniem – jednocześnie.

- Jednostki organizacyjne oddają honory w ugrupowaniu rozwiniętym i marszowym na komendę prowadzącego kolumnę. Honory oddaje prowadzący kolumnę, instruktorzy funkcyjni występujący poza szykiem.

4. Zwroty

Zwroty w miejscu wykonuje się na komendę: „**W lewo** (w prawo, w tył) - **ZWROT**”. Zwroty w lewo i w tył wykonuje się w stronę lewej ręki, na obcasie buta lewej nogi i czubku prawego buta, energicznie dostawiając najkrótszą drogą nogę pozostawioną w tyle. Zwrot w prawo - odwrotnie. W czasie zwrotu górna część ciała pozostaje jak w postawie zasadniczej; nóg w kolanach nie zgina się.

5. Meldowanie - to zwięzłe sprawozdanie z przebiegu czynności lub celu przybycia. Meldowanie polega na złożeniu zwięzłego sprawozdania z przebiegu wykonywanej czynności danej jednostki harcerskiej, czynności własnej lub celu przybycia. Meldunek powinien być składany zgodnie z zasadą – minimum słów, maksimum treści. Każdy meldunek rozpoczynamy i kończymy salutowaniem. Wzór meldunku :

“Druhu.....
funkcja (w pierwszej kolejności) lub stopień przełożonego, przyjmującego meldunek

.....
funkcja (w pierwszej kolejności) lub stopień składającego meldunek

.....
imię i nazwisko składającego meldunek

melduje :

.....
przebieg wykonywanej czynności danej jednostki harcerskiej, czynności własnej lub celu przybycia

np. ....drużynę na apelu porannym - przebieg wykonywanej czynności danej jednostki harcerskiej,

np. ....swoje przybycie – czynność własna

np. ....się na rozkaz – cel przybycia

jeśli czynność lub cel przybycia dotyczy całej jednostki dodajemy:

Stan.....
stan liczbowy danej jednostki harcerskiej

obecnych.....
stan liczbowy obecnych podczas przebiegu wykonywanej aktualnie czynności danej jednostki harcerskiej

.....
oraz podajemy powód absencji nieobecnych

Kiedy nie jest możliwe rozpoznanie funkcji (w pierwszej kolejności) bądź stopnia przyjmującego meldunek, zwracamy się **“Druhu instruktorze, ...”**.

6. Przedstawianie się – specyficzną formą meldunku jest przedstawianie się. W tym celu po komendzie podanej w naszym kierunku "Druh?" podajemy pełnią funkcję, stopień, imię, nazwisko i przydział służbowy (jednostkę organizacyjną niższego szczebla od tej, którą reprezentuje przełożony).

7. Wstępowanie i występowanie

- Harcerz, przed którym przechodzi przełożony, oraz jego sąsiedzi (jeden z prawej i jeden z lewej strony) przyjmują postawę zasadniczą. Powracają do postawy swobodnej, gdy przełożony minie prawego (lewego) sąsiada
- Harcerz wywołany z pierwszego szeregu, przyjmuje postawę zasadniczą i odpowiada głośno „**Jestem**”. Na komendę „**WYSTĄP**” występuje trzy kroki na wprost i staje w postawie zasadniczej. Na jego miejsce wstępuje natychmiast stojący za nim harcerz z drugiego szeregu (stawiając dwa kroki). Harcerz wywołany z drugiego szeregu (również skrzydłowy) występuje 5 kroków; dwa kroki - krokiem zwykłym, trzy następne zaś krokiem defiladowym w następujący sposób: robi wykrok lewą nogą, lewą ręką dotyka lewego ramienia swojego poprzednika, po czym cofa lewą nogę do prawej. Na ten znak harcerz z pierwszego szeregu robi prawą nogą krok w prawo w skos do przodu. Po przejściu wywołanego wraca na swoje miejsce, dając lewą nogą krok w lewo w skos do tyłu. Postępuje podobnie, gdy wywołany wraca na swoje miejsce. Uważa przy tym, aby krok w prawo w skos zrobić równocześnie z wykonaniem zwrotu w tył przez powracającego harcerza.
- Na komendę „**WSTĄP**” wywołany robi w tył zwrot, wraca na swoje miejsce w taki sam sposób, jak podczas występowania i przyjmuje taką postawę, jak jednostka. Natomiast harcerz, który zajmował jego miejsce, wraca do drugiego szeregu, robiąc dwa kroki do tyłu (bez zwrotu i wymachu rąk).
- Na komendę „**DO MNIE**” harcerz nie znajdujący się w szyku idzie krokiem zwykłym najkrótszą drogą do wzywającego, zatrzymuje się trzy kroki przed nim w postawie zasadniczej, salutuje i melduje się
- Harcerz wywołany z szyku opuszcza go jak przy występowaniu. Dalsze czynności wykonuje jak harcerz wywołany spoza szyku.
- Na komendę „**WSTĄP**” salutuje, robi zwrot w miejscu we właściwym kierunku i krokiem zwykłym wraca najkrótszą drogą na swoje miejsce

IV MUSZTRA ZESPOŁOWA

- Opis musztry zespołowej dotyczy musztry zastępu, drużyny lub szczepu, a także obozu.
- Prowadzący musztrę zespołową zajmuje miejsce, z którego może najdogodniej dowodzić. Komendę wydaje w postawie zasadniczej, z miejsca, z którego jest najlepiej odbierana. Zaleca się, aby prowadzący stawał przed frontem lub na prawym skrzydle szyku. Dowodzić należy z takiej odległości, aby móc objąć wszystkich wzrokiem.
- W celu rozpoczęcia zajęć z musztry lub przejmując dowodzenie musztrą należy pierwszą wydaną komendę poprzedzić zapowiedzią „**NA MOJĄ KOMENDĘ ....**”. Komendę „**WRÓĆ**” podaje się w celu cofnięcia ostatniej komendy lub przerwania wykonywanej czynności.

1. Zbiórka

Aby ustawić harcerzy w szyku przełożony zarządza **zbiórkę**.

- Na zapowiedź komendy, np.: „**DRUŻYNA**”, /ZASTĘP/ OBÓZ harcerze zwracają się frontem do przełożonego i przyjmują postawę zasadniczą. Następnie przełożony podaje zapowiedź, np. „**W dwuszeregu**”, i staje w postawie zasadniczej w miejscu, w którym chce ustawić jednostkę. Na hasło „**ZBIÓRKA**” harcerze biegną do przełożonego i stają w nakazanym szyku, w

postawie zasadniczej i w tym samym co on kierunku (jeżeli nie nakazał inaczej). Harcerz prawoskrzydłowy staje z prawej strony przełożonego, a na zbiórce w kolumnie (rzędzie) - za nim. Rozpoczynając formowanie szyku, przełożony wychodzi przed front jednostki na taką odległość, aby mógł objąć go wzrokiem lub wykonuje wy krok prawą nogą z jednoczesnym zwrotem w lewo.

- Aby wyrównać i pokryć w szyku, przełożony podaje komendę „**SPOCZNIJ**”. Przełożony może również nakazać zbiórkę w innym miejscu lub kierunku. Określa to w komendzie, np.: „**DRUŻYNA**”, /ZASTĘP/ OBÓZ , w **dwuszeregu** (w kolumnie dwójkowej), **na drodze, frontem do namiotu - ZBIÓRKA**” lub „**DRUŻYNA**”, /ZASTĘP/ OBÓZ w **dwuszeregu frontem do mnie - ZBIÓRKA**”. Jeżeli zbiórkę nakazuje się ponownie, można podać komendę „**DRUŻYNA**”, /ZASTĘP/ OBÓZ w **dwuszeregu, na poprzednim miejscu - ZBIÓRKA**”.
- Aby sformować kolumnę w marszu - na komendę np. „**DRUŻYNA**”, /ZASTĘP/ OBÓZ w **kolumnie dwójkowej, za mną w marszu - ZBIÓRKA**” - dwójka czołowa maszeruje za przełożonym w odległości trzech kroków, reszta harcerzy dołącza do niej.
- Na komendę „**ROZEJŚĆ SIĘ**” harcerze natychmiast rozchodzą się w dowolnych kierunkach. Przełożony może w komendzie określić miejsce, w którym mają przebywać, np.: „**Na łąkę - ROZEJŚĆ SIĘ**”, „**Do namiotów - ROZEJŚĆ SIĘ**”, lub kierunek rozejścia się, np.: „**W tył - ROZEJŚĆ SIĘ**”. Komendę „**ROZEJŚĆ SIĘ**” można podać w każdym szyku w miejscu lub w marszu.

2. Równanie i krycie

Równanie i krycie w szyku harcerze wykonują samoczynnie po komendzie „**SPOCZNIJ**” albo na komendę „**Równaj - W PRAWO (W LEWO)**”. Na komendę „**Równaj - W PRAWO (W LEWO)**” wszyscy harcerze jednocześnie i energicznie zwracają głowy w prawo (w lewo), z wyjątkiem prawoskrzydłowego (lewoskrzydłowego), i stają tak, aby prawym (lewym) okiem widzieć tylko swego sąsiada, a lewym (prawym) pierś czwartego od siebie. Po wyrównaniu, na komendę „**BACZNOŚĆ**” jednocześnie zwracają głowy na wprost.

3. Odliczanie

Odliczanie stosuje się w celu ustalenia stanu liczbowego harcerzy lub sformowania nowego szyku.

- Wykonuje się je na komendę np.: „**Kolejno - ODLICZ**”, „**Do dwóch - ODLICZ**”. Można także nakazać odliczanie do jakiegokolwiek liczby, np.: „**Do trzech (pięciu, dziesięciu) - ODLICZ**”.
- Na hasło „**ODLICZ**” harcerze pierwszego szeregu zwracają jednocześnie głowy w prawo z wyjątkiem prawoskrzydłowego. Harcerz prawoskrzydłowy pierwszego szeregu zwraca głowę w lewo i zaczyna odliczanie. Pozostali harcerze pierwszego szeregu, odwracając energicznie głowy z prawej na lewą stronę, podają kolejno liczby, po czym zwracają głowy na wprost i przyjmują postawę swobodną.
- Natomiast harcerze drugiego szeregu zwracają uwagę na podaną przez ich poprzedników liczbę, która także ich dotyczy, i wraz z nimi przyjmują postawę swobodną. Jeżeli dwuszereg jest niepełny, to lewoskrzydłowy drugiego szeregu - po odliczeniu - zwraca głowę w kierunku przełożonego i melduje głośno: „**Niepełny**”.

4. Przesunięcie szyku

- Aby przesunąć szyk do przodu, podajemy komendę: „Drużyna, krok (liczba kroków), na wprost – **MARSZ**”.
- W celu przesunięcia szyku do tyłu podajemy komendę: „Drużyna, krok w tył – **MARSZ**”.

- Aby przesunąć szyk w bok lub kilka kroków w tył, należy przed podaniem ww. komendy zmienić front szyku.

5. Odstępowanie (odbijanie)

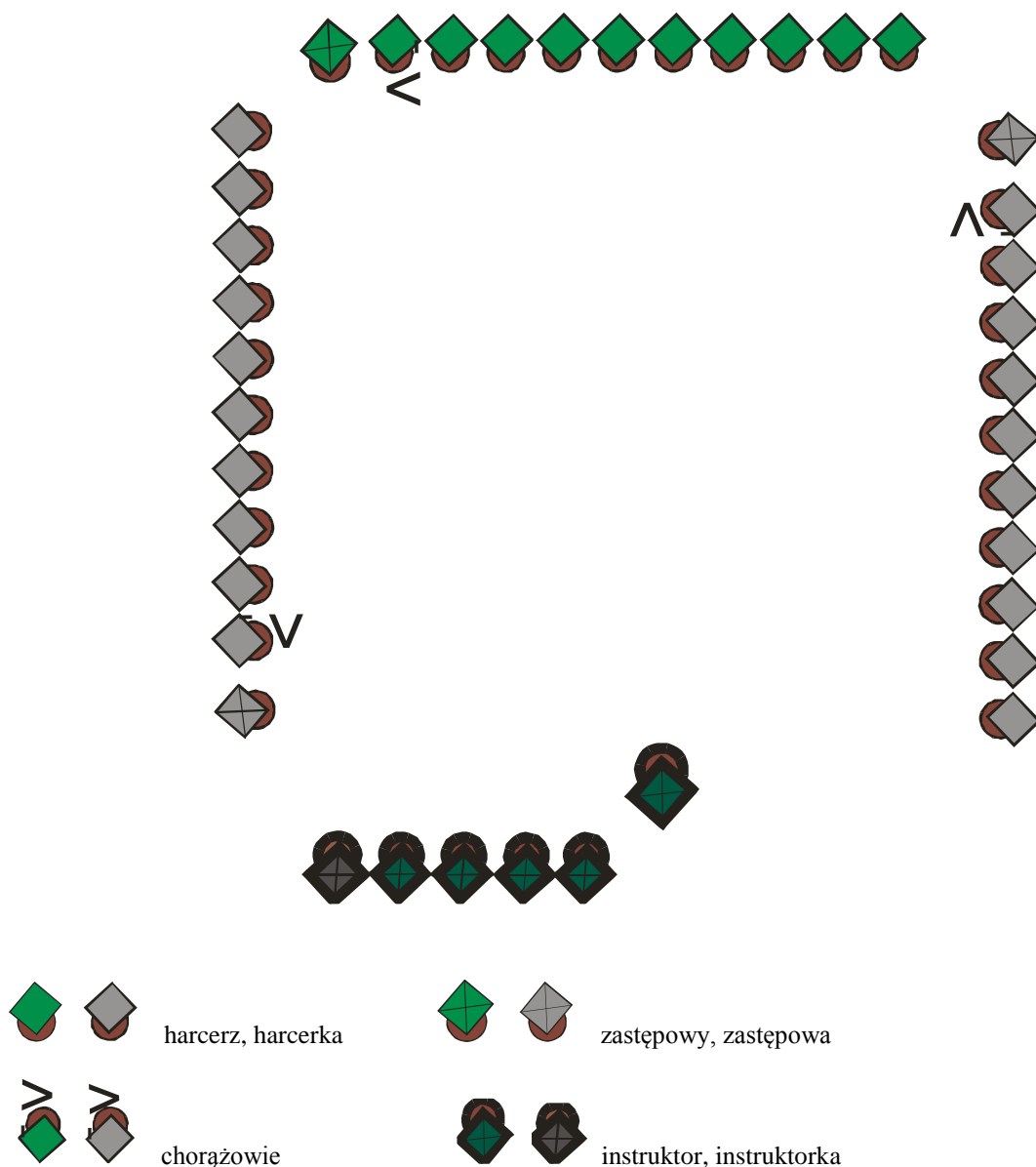
- Odstępowanie (odbijanie) nakazuje się dla ułatwienia przeglądu harcerzy lub zapewnienia im większej swobody ruchów w czasie zajęć. Polega ono na zwiększeniu odstępów między harcerzami. Na komendę: "**ODBIJ W LEWO (W PRAWO)**" harcerze za wyjątkiem skrzydłowego, od którego zaczyna się odstępowanie. wykonują bokiem (bez wykonywania zwrotu) odpowiednią ilość kroków w nakazanym kierunku, patrząc każdy na bezpośrednio za nim posuwającego się harcerza; po jego zatrzymaniu się przesuwa się o 1/2 kroku, następnie zatrzymuje się. Nakazując odstępowanie nie od skrzydła należy wskazać harcerza, od którego pozostali rozpoczną odstępowanie.
- Łączenie odbywa się w odwrotnym kierunku niż odstępowanie, na komendę np. "**Do prawoskrzydłowego (lewoskrzydłowego) - ŁĄCZ**"

6. Apel

- Podstawowe elementy apelu :
  - ✓ ustawienie się zastępów,
  - ✓ meldunek zastępów,
  - ✓ odczytanie rozkazu,
  - ✓ odśpiewanie Hymnu Harcerskiego,
  - ✓ skargi, wnioski, zażalenia
  - ✓ zakończenie.

Prowadzący apel (drużynowy, oboźny, komendant zbiórki lub wyznaczona do tego osoba) wydaje komendę: „**Drużyna, na moją komendę, w szyku apelowym - ZBIÓRKA**”.

Rys. Ustawienie drużyny w szyku apelowym :

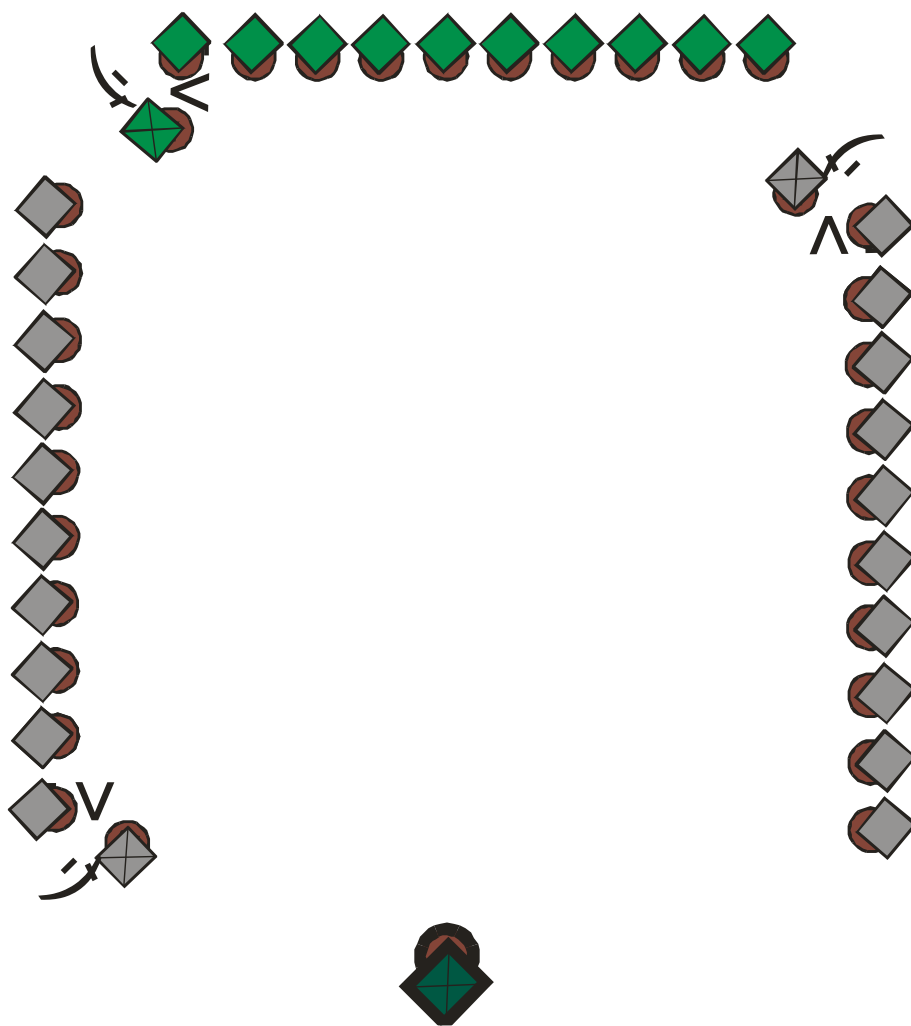

Aby wyrównać i pokryć w szyku :

- prowadzący podaje komendę „**SPOCZNIJ**”. Komendę tę możemy poprzedzić wyraźnym „**BACZNOŚĆ**” i „**SPOCZNIJ**” celem wyciszenia ewentualnego rozgardiaszu, rozprężenia, hałasu.
- Jeżeli w apelu uczestniczy sztandar to należy wprowadzić go na początku apelu po komendach : „**Bacznosc, sztandar - WPROWADZIC**”. Poczec wprowadza sztandar przechodząc wzdłuż całego frontu zebranych na zbiórce jednostek. Gdy sztandar zbliży się na odległość pięciu kroków do kolejnej jednostki jej dowódca saltuje do sztandaru aż do momentu minięcia jednostki (krok za). Poczec sztandarowy staje na wyznaczonym wcześniej miejscu (najczęściej - na prawym skrzydle na wysokości czoła kolumny stojących na apelu harcerzy).
- Następnie prowadzący podaje komendę : „**BACZNOŚĆ – zastępowi/drużynowi przygotowują raport. Spocznij**”.

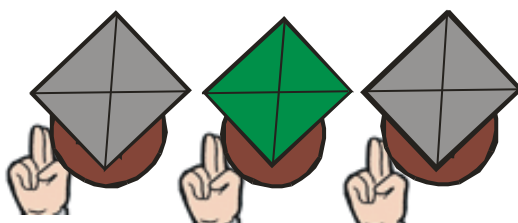
Rys. Po komendzie : „BACZNOŚĆ – zastępowi/drużynowi przygotowują raport. Spoczniij”

- zastępowi wykonują wykrok prawą nogą z jednoczesnym zwrotem w lewo i podają komendy: „BACZNOŚĆ”, „SPOCZNIJ”, „Kolejno - ODLICZ”. Po odliczeniu zastępowy/drużynowy powraca do poprzedniej pozycji.
- Prowadzący podaje komendy : „BACZNOŚĆ”, „zastępowi/drużynowi – do raportu WYSTĄP”. „SPOCZNIJ”. Zastępowi/drużynowi wykonują wykrok j/w, podają komendę „BACZNOŚĆ”, „Na prawo (lewo) - PATRZ” i najkrótszą drogą zmierzają do przyjmującego raport, stają w jednej linii z pozostałymi raportującymi trzy metry od przyjmującego raport, w pozycji zasadniczej. Przyjmujący raport staje na środku na przeciwko raportujących. Salutuje całości. Zastępowi/drużynowi salutują. Przyjmujący raport robi w lewo zwrot, zmierza ku pierwszemu z szeregu i frontuje. Salutują, po czym następuje meldunek pierwszego zastępowego/drużynowego np : **Druhu oboźny, zastępowy/drużynowy (imię i nazwisko) melduje zastęp/drużynę (nazwa) na apelu. Stan - dziewięciu, obecnych - pięciu, dwóch - służba, dwóch - warta**”. Po przyjęciu meldunku prowadzący robi krok w bok, stając twarzą w twarz z następnym raportującym. Raportujący oddają sobie honory, w tym samym czasie salutuje zastępowy/drużynowy, który zakończył przed chwilą meldować. Jeśli jest więcej niż trzech raportujących, to przy przyjmowaniu drugiego raportu drużynowy podaje komendę „SPOCZNIJ” kierowaną do wszystkich jednostek stojących na apelu. Analogicznie, po odebraniu meldunku od przedostatniej osoby, pada komenda „BACZNOŚĆ” adresowana do całości. Dobrym zwyczajem

harcerskim jest, by przy składaniu Meldunku przez zastępowego/drużynowego, jego zastęp/drużyna stanął w postawie zasadniczej.

Rys. Przyjmujący raport staje na środku na przeciwko raportującym. Salutuje całości. Zastępowi/drużynowi salutują.

- Po odebraniu wszystkich meldunków przyjmujący staje na swej pierwotnej pozycji (front - środek szeregu), salutuje raportującym mówiąc „**Raport** - zastępowi salutują jednocześnie - **WSTĄP**”, „**SPOCZNIJ**” po czym wykonują zwroty w kierunku swoich zastępów i najkrótszą drogą wracają do swych jednostek. Stają na czele zastępu i wydają komendy: „**BACZNOŚĆ**” „**SPOCZNIJ**”.
- Pada komenda „**Na prawo - PATRZ**”, po której prowadzący składa raport całości. Aby zapobiec tzw. „piramidzie meldunków” raport składany jest osobie pełniącej najwyższą funkcję. Po przyjęciu meldunku, przyjmujący raport podaje rękę meldującemu, po czym robi kilka kroków w kierunku zgromadzonych harcerzy, salutuje mówiąc „Czuwaj” i opuszcza rękę, na co harcerze odpowiadają gremialnie : „Czuwaj!” nie salutując. W tym czasie prowadzący apel stoi pół kroku z tyłu z prawej strony witającego się z harcerzami, po ceremonii powitania podaje komendę „**SPOCZNIJ**”.
- Kolejnym punktem apelu jest odczytanie rozkazu. Czyta go wyznaczona do tego osoba. Prowadzący apel podaje komendę „**Baczność, do odczytania rozkazu - WYSTĄP.**” Odczytujący rozkaz wychodzi przed front harcerzy, po czym komendę „**Na moją komendę - BACZNOŚĆ**”. Po odczytaniu nagłówka, numeru rozkazu, miejsca i daty czytający wydaje komendę „**SPOCZNIJ**” i następuje odczytanie treści rozkazu. Przy mianowaniach imiennie wymienieni w rozkazie mówią głośno „**Służba**”, a przy zwolnieniach „**Rozkaz**”. Przy służbach, wartach – analogicznie - „**Służba**”, „**Warta**”. Przy pochwałach i naganach „**Pochwała**”, „**Nagana**” . Jeżeli rzecz dotyczy harcerza nieobecnego na apelu, jego bezpośredni przełożony mówi : „**Zostanie powiadomiony**”. Po odczytaniu treści rozkazu pada komenda : „**BACZNOŚĆ**” wydana przez czytającego. Odczytujący rozkaz czyta : „Czuwaj! Podpisał drużynowy stopień imię i nazwisko” .
- Prowadzący apel podaje komendę „**Baczność, po odczytaniu rozkazu - WSTĄP**”.

- Jeżeli na apelu nie następuje podniesienie/opuszczenie flagi prowadzący **podaje komendę** **“BACZNOŚĆ – do Hymnu Harcerskiego”**, uczestniczące w apelu jednostki harcerskie salutują swymi proporcami pochylając je w stosunku 45 stopni do podłoża. W tym czasie salutują również:
  - ✓ dowódcy grup stojących w szyku,
  - ✓ nie pokryci instruktorzy stojący w szyku,
  - ✓ instruktorzy nie stojący w szyku, po uprzednim zwróceniu się w kierunku masztu.
- Po zakończeniu hymnu prowadzący podaje komendę **”PO HYMNIE”** po której:
  - ✓ oddający honory przestają salutować,
  - ✓ instruktorzy nie stojący w szyku wracają do poprzedniej postawy,
  - ✓ wszyscy przyjmują postawę zasadniczą, zwracając głowę na wprost.
- Jeśli nie jest to uroczysty apel następuje komenda : **„Bacznosc, skargi, wnioski, zażalenia - WYSTĄP”**, **„SPOCZNIJ”**. Wówczas harcerz mający określoną sprawę występuje przed szereg, frontuje do prowadzącego i mówi : *„Druhu obożny, (stopień, imię i nazwisko występującego) ze skargą”*. Prowadzący wydaje polecenie **„Do mnie”** lub **„Słucham”**. Harcerz informuje o swojej sprawie i wówczas prowadzący prosi o przekazanie informacji ogółowi lub stwierdza : **„Przyjąłem do wiadomości”** („Zostanie załatwione”, „Nie akceptuję”). Następnie podaje komendę : **„WSTĄP”**.
- Prowadzący apel wydaje komendę : **„Bacznosc, do namiotów - ROZEJŚĆ SIĘ”** („Bacznosc, zastępowi przejąć dowodzenie nad zastępami”, „Bacznosc, w tył - ROZEJŚĆ SIĘ”).
- Jeżeli w apelu uczestniczy poczet sztandarowy, przed rozejściem się należy wyprowadzić sztandar. W tym celu prowadzący apel wydaje komendę : **„Bacznosc, sztandar wyprowadzić - SPOCZNIJ”**. Poczet postępuje analogicznie jak przy wprowadzaniu sztandaru. Po wyprowadzeniu sztandaru

7. Zmiany szyku

- z szyku zbiórkowego w szereg marszowy i odwrotnie można przechodzić na komendę **“W prawo/lewo – ZWROT”**
- z szeregu w kolumnę dwójkową na komendę – **“Dwójki, w prawo – TWÓRZ”**. Dokonanie zmiany szyku zbiórkowego w szereg marszowy wymaga wcześniejszego podania komendy **“Do dwóch – ODLICZ”**. Następnie harcerze, na których podczas odliczania wypadła liczba jeden, wykonują w prawo zwrot. Oznaczeni liczbą dwa wykonują lewą nogą wykrok w przód, w prawo skos, z jednoczesnym zwrotem w prawo; energicznie dostawiając prawą nogę do lewej, stają na lewo od swych poprzedników.
- z kolumny dwójkowej w szereg na komendę – **“Szereg, w lewo – TWÓRZ”**. Nieparzyste rzędy (albo oznaczeni liczbą jeden) wykonują wykrok prawą nogą w przód, w lewo skos, z jednoczesnym zwrotem w lewo. Parzyste rzędy (albo oznaczeni liczbą dwa) wykonują w lewo zwrot.
- z kolumny dwójkowej w rząd na komendę – **“Rząd – TWÓRZ”**. Harcerze z lewego rzędu przesuwają się za swych prawych sąsiadów, nie przerywając marszu i zachowując prawidłową odległość.
- z rzędu w kolumnę dwójkową na komendę – **“Dwójki – TWÓRZ”**. Harcerze tworzą kolumnę dwójkową od czoła na zasadzie przechodzenia w przód na lewo od swych poprzedników

8. Marsz

Marsz rozpoczyna się z postawy zasadniczej lewą nogą. Wykonuje się go krokiem defiladowym lub zwykłym, natomiast marsz w miejscu - tylko krokiem zwykłym. Marsz poprzedza komenda np. „**Drużyna kierunek na wprost** (w lewo, w prawo, w tył na lewo, w tył na prawo, w lewo w skos, w prawo w skos) - **MARSZ**” lub „**Drużyna za mną - MARSZ**”. Po każdej komendzie pierwsze trzy kroki wykonuje się krokiem defiladowym na wprost (z wyjątkiem marszu w miejscu). Z kroku defiladowego do zwykłego przechodzi się na komendę „**SPOCZNIJ**”. Harcerz stawia jeszcze jeden krok defiladowy i rozpoczyna marsz krokiem zwykłym. Zmienia krok na zwykły również bez komendy, po pierwszych trzech krokach rozpoczynających marsz. Komendy podaje się na lewą lub prawą nogę.

- **krok defiladowy** - krok sprężysty, długi, palce stóp obciążone, nogi wyprostowane w kolanach, stopy podnosi się pod kątem 45 stopni nad ziemią i płynne wymachy rękoma. Krok defiladowy stosuje się:
  - ✓ rozpoczynając marsz (pierwsze trzy kroki),
  - ✓ w marszu na komendę "BACZNOŚĆ",
  - ✓ w marszu po zapowiedzi zatrzymania się.
- **krok zwykły** - krok swobodny, głowa uniesiona, tułów wyprostowany, swobodne wymachy rękoma. Z kroku defiladowego do zwykłego przechodzi się na komendę "SPOCZNIJ" oraz bez komendy po pierwszych trzech krokach rozpoczynających marsz.

9. Zatrzymanie

Zatrzymanie następuje na komendę, np. „**Drużyna - STÓJ**”. Po zapowiedzi harcerz zaczyna maszerować krokiem defiladowym, a po hasło daje jeszcze jeden krok, przystawiając energicznie - do drugiej nogi - nogę, na którą padło hasło, po czym przyjmuje postawę zasadniczą.

10. Zmiana kierunku marszu

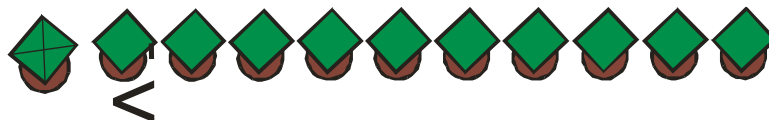
Kierunek marszu zmienia się na komendę „**Kierunek - W LEWO (W PRAWO, W TYŁ NA PRAWO, W TYŁ NA LEWO, W LEWO W SKOS, W PRAWO W SKOS)**” lub według wskazanego przedmiotu terenowego. Na hasło komendy harcerz robi trzy kroki na wprost, a następnie zmienia kierunek marszu na nakazany i maszeruje dalej.

11. Chwyty proporcem

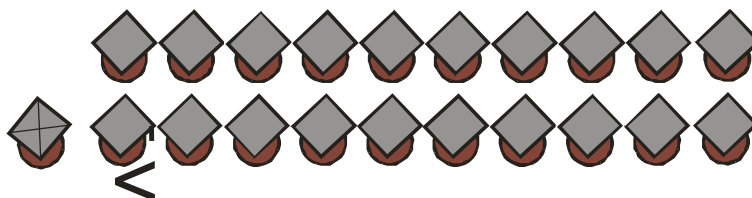
- Osoba trzymająca proporzec nazywa się chorążym, występuje w regulaminowym umundurowaniu z opuszczonymi rękawami i z paskiem rogatywki założonym pod szyją
- W szyku chorąży stojąc z proporcem w postawie swobodnej stosuje chwyt „**Do nogi**”. Trzyma proporzec pionowo przy prawej nodze, na wysokości czubka buta. Drzewce przytrzymuje prawa ręka na wysokości pasa, łokieć prawej ręki lekko przyciśnięty do ciała.
- Chwyt "**Na ramię**" - chorąży kładzie drzewce na prawe ramię i trzyma pod kątem 45 stopni w stosunku do ziemi. Płótno proporca musi być oddalone od barku przynajmniej o szerokość dłoni. Chwyt "**Na ramię**" stosuje się podczas marszu
- Chwyt "**Prezentuj**" - chorąży podnosi proporzec prawą ręką pionowo do góry wzdłuż prawego ramienia, następnie przenosi proporzec pionowo przed swoją twarz, a lewa ręka chwytą drzewce pod prawą. Chwyt ten stosuje się po komendzie „**BACZNOŚĆ**” oraz na zapowiedź każdej komendy Salutowanie proporcem wykonuje się w następujących okolicznościach:
  - przed głównym ołtarzem podczas wejścia do świątyni, to samo obowiązuje po zakończeniu uroczystości i wyjściu ze świątyni,

- w odpowiednich momentach podczas mszy św. /patrz „uroczystości w kościołach/kościelnych”/,
- przy dźwiękach hymnu narodowego i harcerskiego,
- przy odgrywaniu sygnału Wojska Polskiego,
- przy apelu poległych,
- w uroczystościach pogrzebowych przy spuszczeniu trumny do grobu.
- Miejsce proporca w szyku:

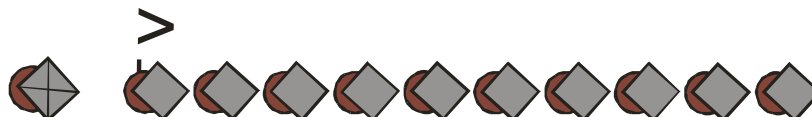
W szeregu :

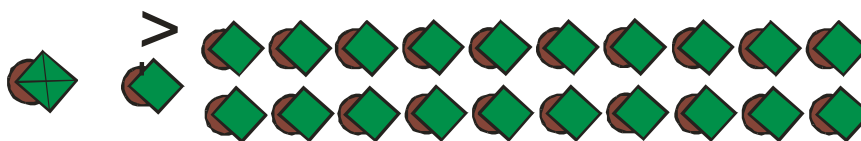
W dwuszeregu :

W rzędzie:

W kolumnie:

V POCZET SZTANDAROWY

1. Poczec sztandarowy

- Poczec sztandarowy powinien być wytypowany z harcerzy wyróżniających się w pracy w drużynie, w następującym składzie: dowódca pocztu sztandarowego, sztandarowy (chorąży), asystujący.
- Poczec sztandarowy występuje w regulaminowym umundurowaniu. Harcerze pocztu noszą szarfy biało-czerwoną, przewieszoną przez prawe ramię, zwrócone kolorem białym w stronę kołnierza, spięte na lewym biodrze. Poczec występuje w białych, jednolitych rękawiczkach, z paskami rogatywek założonych na brodach.

- Poczety sztandarowy może występować bez asysty lub z asystą drużyny. Skład drużyny nie powinien być mniejszy niż 24 osoby i nie większy niż 48 osób.

2. Chwyty sztandarem.

Sztandarem wykonuje się następujące chwyt : „do nogi”, „na ramię” i „prezentuj”.

- Chwyt „Do nogi”
- ✓ **W postawie zasadniczej** ze sztandarem chorąży trzyma sztandar postawiony na „trzewiku” drzewca przy prawej nodze na linii czubka buta. Drzewce przytrzymuje prawą ręką powyżej pasa, łokieć prawej ręki lekko przyciska do ciała.
- ✓ **W postawie swobodnej** chorąży również trzyma sztandar przy prawej nodze.

- Chwyt „Na ramię”

Wykonując chwyt „**na ramię**” chorąży kładzie drzewce prawą ręką (pomagając sobie lewą) na prawe ramię i trzyma je pod kątem 45 stopni. Płat sztandaru musi być oddalony od barku na około 30cm.

- Chwyt „Prezentuj”

Wykonując chwyt „**prezentuj**” chorąży podnosi sztandar prawą ręką i ustawia w położeniu pionowym przy prawym ramieniu (dłoń prawej ręki znajduje się na wysokości barku), następnie lewą ręką chwytą drzewce sztandaru tuż pod prawą, po czym opuszcza prawą rękę na całą długość obejmując nią dolną część drzewca

- Salutowanie
- ✓ Salutowanie sztandarem wykonuje się z postawy „prezentuj”. Chorąży robi zwrot, w prawo w skos, z jednoczesnym wysunięciem lewej nogi w przód na odległość jednej stopy i pochyla sztandar w przód pod kątem do 45 stopni.
- ✓ Salutowanie sztandarem wykonuje się w następujących okolicznościach:
  - przed głównym ołtarzem podczas wejścia do świątyni, to samo obowiązuje po zakończeniu uroczystości i wyjściu ze świątyni,
  - w odpowiednich momentach podczas mszy św. /patrz „uroczystości w kościołach ”/,
  - przy dźwiękach hymnu narodowego i harcerskiego,
  - przy odgrywaniu sygnału Wojska Polskiego,
  - przy apelu poległych,
  - w uroczystościach pogrzebowych przy spuszczeniu trumny do grobu.
- ✓ Sztandar uczestniczący w obrzędzie pogrzebowym uzupełnia się kokardą z wstęgami koloru czarnego, obszytymi na końcach srebrnymi lub czarnymi frędzlami.

3.Uroczystości w kościołach

- Należy wcześniej uzgodnić z gospodarzem świątyni (Proboszczem), udział pocztu w uroczystości oraz miejsce ustawienia.
- Wejście do kościoła (świątyni). Przed wejściem celebrysa poczet wchodzi do kościoła w szeregu lub rzędem (w zależności od miejsca w świątyni), przechodząc nawą główną przed główny ołtarz. Tu zatrzymuje się i salutuje sztandarem, po czym ustawia się po prawej stronie prezbiterium (lub w innym wyznaczonym miejscu) i w zależności od okoliczności, frontem względnie w pozycji bocznej do ołtarza. Po zajęciu wyznaczonego miejsca:

- poczet staje w pozycji „**PREZENTUJ**” do chwili ucałowania ołtarza przez celebransa (celebransów). W przypadku gdy poczet zajmuje miejsce przed wejściem celebransa, to po usłyszeniu dzwonka „na wejście” celebransa (celebransów), chorąży salutuje sztandarem do chwili ucałowania ołtarza przez celebransów. Po tym momencie dowódca daje komendę „**DO NOGI**”.
- Podczas czytania ewangelii, chorąży przyjmuje pozycję „**PREZENTUJ**”, a asysta postawę zasadniczą.
- Podczas wygłaszania homilii poczet stoi w pozycji swobodnej.
- Przed podniesieniem, kiedy kapłan wyciąga ręce nad darami, chorąży salutuje sztandarem, asysta staje w postawie zasadniczej. Po usłyszeniu dzwonka lub kiedy kapłan przykłęka, poczet przyjmuje postawę „**PREZENTUJ**” i bezpośrednio po niej „**DO NOGI**”.
- Przed Komunią św. po trzecim powtórzeniu słów „Baranku Boży”, chorąży salutuje sztandarem, asysta stoi na „**BACZNOŚĆ**”, a dowódca salutuje. Po słowach „Panie nie jestem godzien” wszyscy przyjmują postawę zasadniczą a następnie swobodną.
- Po zakończeniu mszy św. podczas błogosławieństwa chorąży przyjmuje pozycję „**prezentuj**”, a asysta „**baczność**”. Po błogosławieństwie pozycję „**spocznij**”.
- Jeżeli na zakończenie mszy św. śpiewany jest hymn „Boże coś Polskę” chorąży salutuje sztandarem, asysta przyjmuje postawę zasadniczą, Taką samą pozycję przyjmuje poczet przy każdorazowym odtwarzaniu hymnu państwowego.
- Po ostatecznym zakończeniu mszy św. poczet salutuje sztandarem przed głównym ołtarzem i wychodzi ze świątyni po opuszczeniu kościoła przez celebransów ale przed opuszczeniem świątyni przez pozostałych uczestników mszy św.
- Prezentowanie pocztów sztandarowych. Bardzo często zdarza się, że na początku lub końcu uroczystości celebrans względnie organizator witając lub dziękując pocztom za ich udział wymienia /prezentuje/ poszczególne poczty. W takim przypadku chorąży ma obowiązek oddać krótki salut sztandarem, a asysta przyjąć postawę zasadniczą

VI ZASADY SŁUŻBY WARTOWNICZEJ

1. Cel

Bezpośrednim celem służby wartowniczej jest ochrona życia, zdrowia oraz mienia wspólnego i osobistego osób przebywających na strzeżonym terenie. Służba wartownicza może też mieć charakter honorowy.

2. Organizacja

Organizację służby wartowniczej ustala komendant jednostki lub osoba przez niego upoważniona. Na organizację składają się następujące elementy:

- liczba i liczebność posterunków wartowniczych,
- obszar podlegający danemu posterunkowi,
- czas pełnienia warty,
- podległość służbowa wartowników,
- ewentualnie hasła rozpoznawcze i okres ich obowiązywania.

2. Prawa i obowiązki wartownika

Wartownik w związku z pełnioną funkcją ma prawo:

- wydawać polecenia związane z pełnioną służbą wszystkim osobom znajdującym się na chronionym obszarze, z wyjątkiem bezpośredniego przełożonego,
- nie wykonywać poleceń jakichkolwiek osób poza bezpośrednim przełożonym i dowódcą warty,
- oddalić się z chronionego obszaru w przypadku konieczności ratowania życia ludzkiego lub ochrony zdrowia.

Wartownik ma następujące obowiązki:

- pilnie obserwować chroniony obszar,
- w przypadku zagrożenia chronionego obszaru ogłosić alarm,
- pełnić służbę aż do momentu przejęcia przez innego wartownika bądź zwolnienia z pełnienia służby przez bezpośredniego przełożonego,
- poinformować bezpośredniego przełożonego o przybyciu osób nie upoważnionych a chcących wejść na obszar chroniony po uprzednim zatrzymaniu ich słowami: "Stój – służba wartownicza!",
- wykonywać inne czynności zlecone przez bezpośredniego przełożonego, np. prowadzić książkę wyjść uczestników z obozu,
- pełnić służbę w umundurowaniu organizacyjnym zgodnym z odpowiednimi regulaminami, a w porze nocnej strój określa dowódca warty.

WARTY HONOROWE 1 LISTOPADA

1. Ogólne informacje

- Warty Honorowe 1 listopada mogą pełnić harcerze, harcerze starsi, wędrownicy oraz instruktorzy
- Zaciąganie oraz zmiana wart odbywa się patrolami
- Patrol wartowniczy składa się z 8 wartowników oraz dowódcy
- Czas trwania warty - 1 godzina (w razie braku zmiennika warta może się przedłużyć),
- Pojedynczy wartownik nie może pełnić dwóch kolejnych wart
- Warty odbywają się na cmentarzu 1 listopada w godzinach wyznaczonych przez instruktorów

3. Przygotowania do warty

- Każdy patrol melduje się w Harcówce 20 min, przed godziną rozpoczęcia warty,
- Wartownicy są umundurowani i przebierają się w odpowiednie okrycie wierzchnie,
- Wartownicy wysłuchują dowódcy, który przypomina podstawowe zasady musztry obowiązujące tego dnia oraz obowiązki wartownika,
- Wartownicy składają uroczyste zaprzysiężenie, przed kapliczką w Harcówce, wyciągając do niej prawą dłoń, według roty zaprzysiężenia: „Uroczycie przysięgam godnie pełnić służbę wartowniczą. Powierzonego mi zadania w pełni wykonać i pamięci zmarłych swą postawą nie splamić”

3. Dowódca warty:

- Jest wędrownikiem, członkiem NDHS lub harcerzem, który w NDHS jest na okresie próbnym,
- Jest w pełni umundurowany,

- Do jego obowiązków należy rozprawianie wartowników na groby, odprowadzanie do Harcówki, przegląd umundurowania wartowników przed wyjściem, wyjaśnienie zasad pełnienia służby wartowniczej, zorganizowanie zastępstwa w wypadku absencji członka kolejnego patrolu,
- Oznaczony jest specjalną opaską na ramieniu, świadczącą o sprawowanej funkcji oraz paskiem z rogatywki, opuszczonym na brodę,
- Po dokonaniu zmiany bez opaski i paska z rogatywki na brodzie, lecz nadal w pełnym umundurowaniu wraca na cmentarz, aby nadzorować przebieg służby wartowniczej,
- 25 min. przed dokonywaniem zmiany warty wraca do Harcówki, aby przeprowadzić zmianę,

4. Wartownik

- Podczas warty jego okrycie wierzchnie stanowi pałatka lub kurtka holenderka, okrycia muszą być jednak jednakowe dla wartowników pełniących służbę na jednym grobie
- Podczas służby nie rozmawia,
- Podczas służby stoi w postawie zasadniczej,
- Swoją postawą oddaje hołd zmarłym,
- Bezwzględnie wykonuje polecenia dowódcy,
- Ma prawo ustawić znicz na grobie, jeżeli wymagają tego okoliczności (brak dostępu do grobu Powstańców Śląskich lub prośba osoby, która nie jest z różnych względów zdolna sama tego uczynić),
- Wartownicy pełniący służbę w kurtkach holenderkach winni posiadać czarne rękawiczki,

5. Zmiana warty :

- Zmiana warty odbywa się zawsze o pełnej godzinie,
- Zmianę warty prowadzi dowódca,
- Zmiana warty porusza się w szeregu,
- Zmiany warty dokonywane są w kolejności: grób dh Wicher, grób Powstańców Śląskich, grób dh Kaczmarczyka, grób dh Tomka, a następnie zmiana wychodzi z cmentarza głównym wyjściem,
- Dowódca na cmentarzu używa komend: „ Stój”, „W prawo zwrot”, „Do zmiany warty wystąp”,
- Po komendzie „Do zmiany warty wystąp”, wartownicy stojący na grobie dołączają do końca szeregu, a zmiennicy zajmują ich miejsce,

6. Uwagi końcowe

- Harcerz, który mimo wcześniejszego zgłoszenia nie stawia się na zbiórce patrolu w dniu pełnienia warty lub spóźni się zostanie ukarany.
- Pełnienie Honorowej Służby Wartowniczej jest prawem harcerza, dzięki któremu może on okazać szacunek zmarłym oraz kolegom. Jest jednocześnie służbą innym i zaszczytem.

VII PRZEPISY KOŃCOWE

- W wypadkach nieprzewidzianych niniejszym regulaminem decyduje bezpośredni przełożony.
- Regulamin niniejszy obowiązuje wszystkie drużyny harcerskie Boguszowickiego Stowarzyszenia Społeczno – Kulturalnego „Ślady”

